

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Microsynodus Norinbergen.

Mosham, Ruprecht von

[Köln]

VD16 M 6434

Nobili, Eximio Et Insigni Viro Domino Rudberto à Moßham, Decano
Patauiensi, & Regio Consiliario [et]c. ad manus proprias.

urn:nbn:de:hbz:466:1-36760

NOBILI, EXI-

MIO ET INSIGNI VIRO

*Domino Rudberto à Mossbam, Decano
Patauiensi, & Regio Consiliario &c.
ad manus proprias.*

S> LITERAS & libellos do-
minatiōis tuae,

*diebus aliquot post discessum tuum elapsis, iam quā
certe prāter expectationem, non inuiti tamen ab bo-
spite tuo accepimus, eo q̄ iampridem optabamus, ut
de nouis & noxijs erroribus tuis, quos improbe & in-
portune in orbem spargere molirīs, certum aliquod
& fidedignum testimoniū extaret. Neque uero era-
ulla causa cur absenti responderemus, nisi tibi homini
uehementer iactabundo, ansam de silentio nostro glo-
riandi prāscindere, simulq̄ nos iustis de causis, in po-
sterum nihil amplius tecum acturos esse, denūciare no-
luissemus. Nam quod tibi adhuc prāsentī p̄misimus,
si ea, quae nobiscum agere uelles, in literas retulisses,*

VNITRINI VERBI.

nos tibi scripto uicissim responsuros, non eò ualere debuit, ut nos ad inuitiles, cum absente iam, disceptatiões obligaret, præsertim cum ita essemus animati, ut ne cum præsentem quidem diutius nobis contendendū esse iudicaremus. Quis enim libenter conflaretur cum eo, qui propter sacrarum literarum imperitiã, nihil sani docere, propter obstinatam animi pertinaciam, nihil boni à nobis discere, & propter bonarum artium ignorantiam, neq; de suis, neq; de aliorum argumentationibus recte iudicare, neq; omnino uincat an uincatur, intelligere possit? Quare in præsentiarū quoq; breues erimus, ea tantū contra te scripsisse contenti, quibus auditis atque perceptis, optimus quisq; cum de doctrina tua pronunciare, tum etiam de animo tuo recte ac uere poterit existimare.

Sunt autem tria, quæ potissimum in te reprehendimus: Primū, amara, uirulenta & uenenata tua conuicia, quibus in mores Lutheranorum inueheris. Alterum, uanissima, impudentissima & manifestissima mendacia, quibus doctrinã eorum calumniaris, ac deformare niteris. Tertium, noua, impia & perniciosa dogmata, quæ in ecclesia Christi spargere, ijsq; concordiam & tranquillitatem nostram perturbare moliris. De quibus cum pauca & necessaria tantum, or

dine dixerimus, finem non solum scribendi, uerum etiam
 contendendi tecum faciemus, idque iuxta consilium diuini
 Pauli, qui iubet, ut hæreticum hominem post unam et
 alteram correptionem rejiciamus, eo quod subuersus sit,
 et peccet ἀποκατάκειτος. Principio, negare non po-
 tes, libros tuos, tot, tantis, tam amaris, uirulentis et ue-
 nenatis in Lutherum et Lutheranos omnes, conuicijs,
 probis, criminationibus, et maledictis scaterere ac
 redundare, ut ante te nemo, neque Lutherum, neque quic-
 quam omnino mortalium, pari conuiciandi et maledi-
 cendi petulantia sit prosequutus. Nam et Lutheranorum
 omnia genera uiciorum, corruptelas morum, euer-
 siones legum, et quicquid huiusmodi excogitare potuisti,
 generatim et agminatim ita affinxisti, ut totam eam
 ἀνολεθρίαν illorum doctrinæ ascriberes. Et Lutherum
 tantæ malitiæ insimulasti, ut de eo pronuciare nõ
 bitaueris, eum desiderio pereundi perdendiq; omnia
 scientem ac prudẽtem ad euertendam religionẽ pro-
 rupisse, quinetiam alicubi peiorem, quæ Core, Dathan
 et Abiram, atq; adeo ipsi propemodum satanæ po-
 tatem affirmasti. Atque utinam nobis fidem non fe-
 lisses, sed libros tuos ut promittebas, diligentius inspi-
 ciendos permisisses: enumeraremus profecto portenta
 illa conuiciorum tuorum, oim non solum expectatam

VNITRINI VERBI.

nem, uerum etiam fidem superantium. Quæ quanquã
ad nos quoque magna ex parte pertinere arbitremur,
eo quod tu, pios & bonos omnes, qui quidem errori-
bus & opinionibus hominum reiectis, sese totos au-
toritati sacrarum literarum dediderunt, sine ullo dis-
crimine, per contumeliam **LUTHERA-**
NOS appelles, non tamen admodum commoue-
mur. Non enim dubitamus, quin nostri homines,
qui hoc genus doctrinæ ex animo complexi sunt,
ac retinent, si cum alijs huius seculi, quibusuis com-
parentur, humanitate, integritate, fide, ac pietate
longe superiores reperiantur. Et **LUTHE-**
RVS bisce tuis criminationibus, adeo non est ob-
noxius, ut ne inimicis quidem eius fidem te facturum
esse credamus. Quod quidem non alio quam te ipso
teste, qui acerrimus eius es accusator, uerissimum
esse confirmabimus. Enimvero, an non memini-
sti, quod coram septem delegatis scriptorum tuorum
auscultatoribus, tua sponte, etiam cum iuramento
confirmasti? Credere te, atque adeo scire, quod
ueritatem hætenus laudabili zelo & sincero ani-
mo quaesierit, & si quid erratum ab eo sit, sola igno-
rantia, non uero ulla malitia peccauerit? Cumque qui-
dam ex auscultatoribus, superiores tibi criminationes

CRUX ET PASSIO

nes obieciſſent, repente confuſus erubiſti atq; obmū-
 tuiſti? Quare cuiſmodi criminationes tuæ inaudita,
 non quales nos haberi debeamus arguunt, ſed quali
 tu ipſe ſis, aperte produnt atq; cōuincunt. Illud autem
 nihilominus ferendum non eſt, quod eaſdem crimina-
 tionem tuas iniuſtas, minimeq; ueras, ad damnandam
 & euertendam ſanam doctrinam noſtram ualere uo-
 luſti, quaſi quorum uita reprehēſibilis eſſet, inter eos
 uera & ſyncera doctrina uerſari non poſſet. Nam
 etiam ſi ea quæ tu noſtris hominibus falſo obijcis, uera
 eſſent omnia, nihil tamē eorum ad redarguendam do-
 ctrinam noſtram pertineret. Solet enim deus reme-
 um uerbi ſui tum adhibere maxime, cum mores hominū
 ſunt corruptiſſimi. Reuolue ſacras literas, inuenies
 Noam iuſtitia præconem, cum mundus eſſet flagi-
 tioſiſſimus: Moſen legiſlatorem, cum populus eſſet
 contumaciſſimus. Reliquos prophetas magna ex par-
 te concionantes, cum regnum Iſraeliticum idololatriæ
 & alijs ſceleribus eſſet inquinatiſſimū. Quod ſi tem-
 poribus illis aliquis tui ſimilis extitiſſet, qui ſanctiſ-
 morum illorum prophetarum doctrinam, propter po-
 puli ſcelera damnaret, an non ſumma ſe impietate &
 blaſphemia obſtrinxiſſet? Quanquam cum ad te re-
 ſpicimus, incogitantiam tuam ſatis non poſſumus ad-

VNITRINI VERBI.

mirari, & noua & antea inaudita doctrinae autor & assertor cum sis, tamen contendas, quorum uita possit iuste culpari, eorum doctrinam oportere ut impiam et perniciosam damnari. Quid enim? nihilne in uita & moribus tuis reprehendi potest? An oblitos nos esse arbitraris eorum, quae ex libris tuis, a te coacti, de te ipso didicimus? Quis superstitiosis sortibus deum, contra manifestum uerbum ipsius tentauit? quis easdem sortes, non sine idololatriae crimine, tanquam certum dei oraculum iactauit? Quis sacrae Regiae Maiestati sponte exquisitissimum de taciturnitate, in concione regia iuramentum praestitit? & tamen eandem in literas relatam, multorum auribus, quibus id gratum non fuit, contra ius iurandum inculcauit? Quis aduersarios suos, a suis ipsorum subditis extirpandos, certo se uaticinari gloriatus est? Quis eosdem subditos, iuramento magistratui praestito non obligari asseruit? An cum uita sceleribus inquinata doctrinae auctoritatem derogare debet, ut tu quidem contedis, nos homini superstitioso, idololatrae, periuro, pseudoprophetae, seditioso, noua dogmata sacrae scripturae non consentanea afferenti, credituros fore sperasti?

Sed de his iam satis. Ad secundum caput huius disputationis ueniamus, in quo neque nos ualde la

CRUX ET PASSIO

borabimus, quia uanissima, impudentissima & mand
festissima tua contra doctrinam nostram mendacia,
tantum recensēbimus, & tu magna, nisi fallimur, uo
luptate afficiere, dum una nobiscum recognosces, &
incredibili impudentia & audacia, nobis ueluti Philo
steus ille, agminibus dei uiuentis exprobraueris.
Quaquam hic superiorem querelam nostram repe
tere non sine dolore cogimur, quod libros tuos ut pro
mittebas, non exhibueris. Etenim si id fecisses, tantam
profecto impudentissimorum mendaciorum tuorum
uin & copiam ex eis produxissēmus, ut omnem existi
mationem tuam, sub eorum pondere fatigatam & op
pressam, apud optimum quemq; funditus corruere ne
cesse esset. Nunc uero pauca tantum quæ ad manum
sunt, uel nostra memoria retenta, uel notulis excepta,
uel tuis ipsius libellis expressa, enumerabimus. Quo
rum hoc merito principem locum obtinet, cuius nomine
mendacij in faciem redargutus, crimen eluere non po
teras, nempe quia scripseras, te satis mirari non pos
se de temeraria, pudenda & impia doctrina Lutherana
norum, qui dicerēt: Reliquias peccati non debere ex
purgari, aut nos ab illis emūdari. Eiusdē etiam nota
est, quod sæpius inculcasti, Nos docere fidem, sine uer
bo dei. Hoc uero quantum habet effrōtis audaciæ, et

VNITRINI VERBI,

tenentate uirulentia, quod asseris nos nullam differenti-
am facere inter opera dei et opera diaboli, inter ope-
ra fidei & incredulitatis, inter opera carnis & ope-
ra spūs, inter legem spūs uitae & legem peccati atq;
mortis? Quoties autem inculcasti, nos abstulisse uer-
bum à fide, poenitentiam à remissione, crucem, ab eu-
angelio? mirum p̄fecto, q̄ non addideris, solem è mun-
do, & deum è caelo, cum id eadē uerecundia potueris,
Huius porro generis hæc quoq; sunt, quæ sine fine de-
blacteraſti, Nos fidem à dextris uerbo dei, à ſiniſtris
charitate priuaſſe, Nos charitatem à fide ſeparare,
nos fidem mortuam prædicare. Et quod pene obliti era-
mus, cõfeſſionē noſtram ac totam Apologiam illius,
cõminationum dei ne uno quidem uerbo meminiffe, &
alia huius generis pene infinita, tantæ ac tam manife-
ſtæ uanitat̄, impudentiæ & uirulentia, ut neq; conſu-
tatione noſtra egeant, neq; cuiq; à te perſuaderi que-
ant, imò nihil dubitamus quin eorum prædicatione &
aſſeueratiõẽ, te bonis & pijs omnibus inuiſum & exe-
crabilem ſis redditurus. Quare hoc unum te hoc loco
admonere uolumus, ut etiam atq; etiam cogites, ſata-
nam patrẽ mendacij, etiam homicidã eſſe, idq; nos mi-
nime ignorare aut obliuiſci poſſe: ita enim facillime in-
telliges, conſilia tuã, nos latere ac fallere non poſſe.

CRUX ET PASSIO

Restat iam ut de nouis, erroneis & perniciosis
 eius dogmatibus, etiam pauca dicamus. Si prius no-
 stram de iustificatione sententiam, quam tu potissimū
 impugnare, deprauiare & euertere niteris, breuiter
 recensuerimus. Quæ ut recte intelligatur, sciendum
 est, uerbum iustificandi in sacris scripturis dupliciter
 usurpari. Primo enim significat peccatorem uel impi-
 um, qui hactenus iniustus fuit, iustum efficere, ut ad
 Rom. iij. Credenti in eum qui iustificat impium, re-
 putatur fides eius ad iustitiam. Secundo significat
 eum qui iam antea iustus est, cuius tamen iustitia ad-
 huc obscura uel controuersa est, iustum probare, lau-
 dare, declarare, uel pronuntiare, ut Luc. vii. Publica-
 ni iustificauerunt deum, baptizati baptisate Iohann-
 nis, quo loco si quis iustificare, pro iustum efficere in-
 terpretaretur, intolerabilem prorsus & manifeste
 blasphemam sententiam redderet. Quapropter hoc
 discrimen cōseruare maxime necessarium est, quod ut
 fiat, priorem iustificationem uocabimus effectiuam,
 posteriorem declaratiuam. Dicimus itaque & con-
 stanter asserimus, hominem effectiue iustificari, fide
 in Christum, non operibus. Fidem autem intelli-
 gimus & definimus, non carnalem opinionem uel assen-
 sum humani cordis, sed uiuam illam uerbi dei & spiri-

VNITRINI VERBI.

ius sancti *uicij* *ap* quam deus operatur in cordibus no-
 stris, substantiã rerum sperandarum, argumentũ non
 apparentium, quæq; per dilectionẽ operatur, id quod
 totus orbis Christianus planissime nouit, & aduersa-
 rij nostri uel inuiti coguntur cõfiteri. Nam frigidum
 illud carnis figmentũ, quod Iacobus fidẽ mortuam ap-
 pellat, ne fidem quidẽ esse concedimus, tantum abest,
 ut ei iustificãdi uim attribui patiamur. Sicut enim mor-
 tuus homo, nõ est homo, sed cadauer: ita mortua fides,
 iam nõ est fides, sed figmentũ carnis. Atq; hic concit-
 dit & euanescit impudẽs illa & puicacissima eorũ ca-
 lumnia, q; garrunt nos fidem sine uerbo & sine chari-
 tate docere. Nam fidẽ ueram, sine charitate esse pos-
 se, cõstanter negamus, & sine uerbo, non fidẽ, sed ma-
 nifestam idololatriã esse cõtendimus. Cum autẽ opera
 iustificare negamus, non tantũ de operibus carnali-
 bus, ante fidẽ absq; spiritu sancto factis loquimur, ue-
 rũ etiam de uere bonis illis operibus, quæ à iustifica-
 tis ex fide, operante in eis spiritu sancto, fiunt. Ideoq; *interdum* Pauli genuinã sententiã & Ambrosij au-
 toritatẽ sequuti, dicimus, Sola fides iustificat. Quorũ
 uerborum, si linguæ pprietatẽ & usum sacrarum lite-
 rarum spectes, nullo modo ea sententiã esse potest, quã
 aduersariorum nostrorum impudens & excæcata ma-

CRUX ET PASSIO

lita p calūniā nobis obtrudere & affingere molitur,
 scilicet q̄ solitaria fides, q̄ sit sine uerbo, sine charita
 te, et sine bonis opibus, iustificet. sed hæc potius est sen
 tētia: fides q̄ non est solitaria, sed habet secū uerbū dei
 cui inicitur, et charitatē in quā redundat, sola tamē iu
 stificat. Hæc inq̄ uerborū nostrorū ppria, cōstans et
 genuina est sn̄a, nullaq̄ alia esse ullo mō pōt. Sicut in
 simili genere loquutionis, cū Daniel cap. x. dicit: *Uidi*
autē ego Daniel solus uisionē. non est, nec esse pōt ea
sententia, q̄ Daniel fuerit solitarius dum uideret uis
onem, sed ea potius est ppria, genuina & manifestis
sima sententia, q̄ Daniel qui non erat solus aut solita
rius, sed habebat secum suos domesticos et familiares,
id quod textus clare dicit, solus tamen uisionē uideri.
 Quod si quis Danielis uerba, in hoc sensu, recte, pro
 prie, minimeq̄ ambigue dicta esse cōcedit, cogitur
 nostra in tali sensu recte, proprie, minimeq̄ ambigue
 dicta esse cōcedere. Sin autem nostra calumniari, et
 prauare, & in alium sensum torquere nititur, iam ap
 pto sese ne sacris quidē literis parcere declarat. Cuius
 enim diuersissimæ et dissimillimæ inter se sint hæc due
 sententiæ, Fides est sola, & fides iustificat sola: sicut
 & illæ, Daniel est solus, & Daniel uidet uisionem
 solus: q̄ nobis priorem, quam nunq̄ docuimus, aut con

VNITRINI VERBI.

cessimus, affingit: & posteriorem, quam solam p̄fi-
temur ac defendimus, dissimulat atq; supprimit, nosq;
 hac calumnia suspectos reddere laborat, is eadem ope-
 ra & calumnia Daniele[m] impetit, eiusq; uerba per-
 uertit, & ita non nobis, sed sibi ipsi fidem derogat.
 Huius autem nostrae sanae & apostolicae doctrinae
 clara, certa, & contra inferorum portas inuicta testi-
 monia in sacris literis habemus, id quod paulo post, dū
 tua confutabimus, audies. Nunc quid tu noui afferas
 uideamus. Iactas te alterum esse Helciam sacerdo-
 tem, qui librum legis repereris, & speras tuis tempo-
 ribus, spirituale[m] Hierosolymā, ut est Apocal. xxi.
 reaedificatum iri, ac pra[m] magnitudine lucis, quam tua
 doctrina sit allatura, illud Esaiā implendum esse: Et
 erit lux lunae sicut lux solis, & lux solis septemplici-
 ter &c. Ac duodecim nouae illius ciuitatis portas, e
 tuo capite, sine ulla scripturae auctoritate, stultissime
 & uanissime confictas, caelitus tibi donatas esse, cre-
 pas, easq; quatuor trinitates appellas. Quarū prima
 sit, pater, filius et sp̄s sanctus. Secunda, uerbū, fides,
 et opera. Tertia, intellectus, ratio, et uolūtas. Quar-
 ta, cor, os & opus. Audesq; blasphemare & docere,
 q; sicut pater, filius & spiritus sanctus, sint una inse-
 parabilis diuina essentia, ita uerbū, fides et charitas,

CRUX ET PASSIO

sint una deifica quædam & inseparabilis res, quã subinde Fidẽ trinã, solam & unã, item Vnitrinã, & barbare $\eta\epsilon\iota\sigma\mu\omicron\nu\alpha\ \pi\acute{\iota}\sigma\iota\eta$ uocas. Præterea inferis: Sicut recte dicatur, Fides iustificat, ita etiã recte dici, Charitas iustificat & opera iustificant. Paulũ negantẽ q̄ opera iustificent, tantũ de operibus legis interpretaris, eaq̄ definitis, quæ uiribus humanis, ante fidẽ sine spiritu sancto fiant. Deniq̄ hanc tuã Vnitrinã fidẽ, quã tu solus doces, uocas fidẽ monarchã, id est imperatoriam, utinã nõ sit Monasteriensis: nostrã aut̄ monachã, id est solitariam, quia uirulẽter & sine fine deblacteras, eam esse uerbo & charitate spoliatam. Et quã acerbissime insecteris q̄ nos dicimus, Sola fides iustificat, contra tamẽ inanisime gloriaris, te unũ uidisse clarũ in euangelio textum, cuius autoritate recte dicatur, Sola fides iustificat, nempe illud Marci. v. & Luca. viij. tantũ crede, & salua erit filia tua. Hæc tua signẽta, uel portẽta uerius (nam reliqua indigni iudicamus, quæ hic cõmemorentur) qd ueri, qui ducunt si habeant, age diligenter nobiscum recognosce.

Nemo te uehemẽtius cõtendit, in sacris literis nihil addendũ, detrahẽdũ, mutandũ aut̄ innouandũ esse. Nemoq̄ cupidius damnat eos, q̄ nouis utuntur dicẽdi figuris & dogmatibus, q̄ tu: & recte sane cõtendis

VNITRINI VERBI.

ac damnas. Sed interim tamē fingis, excogitas, & in-
 nouas, duodecim portas, quatuor trinitates, Vnitrinā
 fidem, fidē monacham, fidē monarcham, fidē faciendā
 non credendā, uerbū generans uerbū, triplex uerbū,
 megacosmi megasynodum, microcosmi microsynodū,
 nouæ Hierosolymæ megapolim, & micrapolim, tri-
 altaria, tria sacrificia, charitatē iustificantē, & ope-
 ra iustificātia, reliquaq; huius generis æque prodigio-
 sa & fanatica, quorū maxima pars cōtra, omnia uero
 præter sacrarum literarum & ueteris ecclesiæ auto-
 ritatē finguntur ac nouantur à te. Iustissime ergo ex
 ore tuo, ut Christus ait, condemnaberis. Et habes id
 quod diuus Paulus, hæretici ptinacis & subuersi pro-
 priū esse affirmat, nempe q̄ es ^{αὐτοκατακρίτης}, hoc est,
 tuo ipsius iudicio cōdemnatus. Præterea miramur
 tuam in fingēdis duodecim portis fatuitatē. Cum enim
 ea sit portarū natura, ut qui p̄ unam ingressus fuerit,
 nō opus habeat ut p̄ aliam ingrediatur, nisi prius ali-
 quā iterum exiuerit, necessario ex delirāmēto tuo se-
 quetur, q̄ p̄ solum opus, quæ duodecima porta est, sine
 cōfessione oris, sineq; sinceritate cordis, possimus in
 tuam nouā Hierosolymā puenire, id quod nihil aliud
 est, q̄ homines hypocriticis & simulatis operibus pos-
 se saluari. Imò sequetur etiā, ut q̄ per hanc portam fue-

CRUX ET PASSIO

rit ingressus, nihil opus habeat reliquis portis omnibus, hoc est, ingredi potuit, atq; adeo iam ingressus est, sine patre, filio, & spiritu sancto, sine uerbo, fide, & charitate, sine intellectu, rōne ac uolūtate, ad hunc modum curre p̄ singulas portas ordine, & p̄ quācumq; illarum, tyronē tuum introduxeris, nega eum reliquis undecim idigere, et reperiēs duodecies undecim, hoc est, centū triginta duas negatiōes, tibi ipsi turpissime contradicentes, et nouum tuum dogma potētissime subuertentes. Quanto rectius finxisses, duodecim portas esse duodecim apostolos, ut qui p̄ unum ex illis fidem edocētus, baptizatus, & in ecclesiā, uel regnum dei, quasi per portā quandā receptus esset, nō opus haberet alio alio ex reliquis undecim apostolis? Quid q; secunda porta, nempe filius dei, & quarta scilicet uerbum dei, sunt unum & idem? Aut ergo hæretice & cum blasphemia inter filium & uerbum dei distinguis, aut undecim tantum portas habes. Quid q; tota ciuitas cum oibus suis portis est sponsa agni? Agnus autem Christus est. An igitur deus pater et spiritus sanctus, sunt sponsa Christi? Quis nō excretur hanc tuā fingendā licentiā & blasphemā audaciam? Nam hoc quoq; nō solum hæreticum, uerum etiā blasphemum est, q; asseris uerbum, fidē & charitatē esse unum, quāadmodum pa-

VNITRINI VERBI.

ter, filius & spiritus sanctus unum sunt. Fuit enim uerbum dei ab æterno, & manebit in æternum. Fides autem incepit in tēpore, et rursus euacuabitur, teste Paulo, nō possunt igitur esse unum. Itē, uerbum dei, deus ē: fides autē opus dei, & sic creatura est. Quæ autē maior blasphemia cogitari pōt, q̄ dicere, deum cum opere suo, seu creatura sua, esse unum, sicut pater, filius et spū sanctus unum sunt? Itē Paulus inquit: Fides, spes, charitas, tria hæc &c. Atqui si tria sunt, fides et charitas nō sunt unum. Hæc & similia cum præsens quorū a nobis audires, & te uictum ac cōfusum esse sentires, nō tamen ueritati cedebas, sed dicere audebas, fidem etiā fuisse ab æterno. Interrogatus, ubinā? respōdebas, In deo. Iterum interrogatus quid, cui, crederet deus, & an illa fides esset eiusdē generis cum fide nostra iustificante? prorsus obmutescebas, nec quō te ex talibus blasphemijs extricares, reperire poteras. Verum, etiā si condonaremus, (quod, absit tamen, ut faciamus) uerbum, fidem & charitatem esse unum, nondum tamen sequeretur, quod fides, charitas & opera ideo simul & æque iustificarent, sicut tu inferre conaris. Nam pater, filius, & spiritus sanctus, uere & super excellenter sunt unum, & tamen deus pater generat deum filium, filius nō generat deum: Ita etiā si

CRUX ET PASSIO

fides & charitas uere essent unum, tamen fides adhuc
 posset sola iustificare, sicut pater solus generat, &
 charitas non iustificare, sicut filius non generat. Ad
 hæc quoque, cum præsentibus tibi obijcerentur, nihilo melius
 respondisti quàm ad superiora, sed uehementer confusus,
 in hæc hæreticam & blasphemam sententiã erupisti:
 Verbum etiam generat uerbum. Imò triplex est uerbum.
 Interrogatus, ubi nam hoc scriptura doceret, respon-
 disti: In principio erat uerbum, & uerbum erat apud de-
 um, & deus erat uerbum. Quo responso, quid uolueris,
 multum à nobis agitatus, dicere tamen clare non aude-
 bas. Similiter, cum Osiander instaret, et ita arguen-
 taretur, quæuis pater, filius & spiritus sanctus sint unum,
 tamen solus filius est incarnatus, non pater nec spiri-
 tus sanctus. Ergo etiam si fides et charitas essent unum,
 adhuc tamen sola fides iustificare posset, & charitas
 non iustificare, non ualet igitur consequentia tua. Tu
 quidem cum risu Sardonico excipiebas. Cumque ille se-
 quens interrogaret, an deus pater esset incarnatus? eor-
 dem ferè respondebas, quæ postea in responso tuo Theo-
 didactico (quod tamen uerius est λεγόμενον ἀκλόνητον & πα-
 ταντικόν) scripsisti. Sed nihil ad rem. Urget enim ue-
 re te quæstio Osiandri. Nam si responderis, Deum
 patrem esse incarnatum, hæreticus es: si dixeris, non esse

VNITRINI VERBI,

incarnatum, concidit falsa tua consequentia funditus.
 Sed tēpus est, ut ad totius negocij caput accedamus,
 nempe q̄ opera nō iustificant. Hoc autē Paulus clare
 docet ad Ro. iij. cum inqt: Arbitramur hominē iustifi-
 cari p̄ fidem, sine operibus legis. Hic tu cōcedis homi-
 nē fide iustificari, & opera legis non iustificare. Sed
 definis opera legis, quæ fiant uiribus hūanis, ante fidē
 sine spūsancto. Deinde infers, q̄ opera bona, quæ fiāt
 à credentibus, operante in eis spūsancto, iustificent.
 Sed nos neutrum tibi cōcedimus. Neq̄ enim opera le-
 gis recte definis, neq̄ operibus uere bonis, iustificatio
 nē effectiuā recte tribuis. Sunt enim opera legis quæ
 à lege præcipiuntur. Lex autē spūalis est, ergo præci-
 pit opera spiritualia, quæ et si faciamus, nō tamen p̄ ea
 iustificamur. Id quod manifestum est in lapsu Galata-
 rum. Illi enim in Christum crediderant, fide iustifica-
 ti erant, spiritum sanctum acceperant, & uirtutes etiā
 atq̄ miracula operabantur, teste Paulo. Quare ope-
 ra eorum haud dubie non erant opera ex uiribus car-
 nis ante fidē sine spūsancto, sed erant opera uere bo-
 na, in lege præcepta, ex fide, operāte in eis spūsancto
 facta: et tamen, quia paulo post seducti à pseudaposto-
 lis, incipiebant eisdē suis operibus tribuere uim iustifi-
 candi effectiuā, sicut tu quoq̄ facis, Paulus opera co-

CRUX ET PASSIO

rum uocat opa legis, quæ iustificare nõ possint, dicitq;
 eos excidisse à fide, & euacuatos esse à Christo. Ma-
 nifestum è igitur, te opa legis nõ recte definire. Verũ
 tamẽ, etiã si recte definisses, nõ tamẽ seqretur, Opera
 legis nõ iustificant, ergo opa fidei et spũs iustificant,
 sicut nec hoc seqtur, Plato nõ disputat, ergo Socrates
 disputat. Paulus enim clarissime pbat, nulla oino ope-
 ra, quantũuis bona, iustificare. Negat enim Abra-
 hamũ iustificatum ex opibus, Ro. iij. Atqui opera
 Abrahami fuerunt opera præstantissima, qbus bonũ
 temere quisq; sua cõparare, nedum præferre audeat.
 Quod si optima opera Abrahami nõ iustificant, nul-
 la pfecto bona opa iustificant. Porro ne qs de hac sen-
 tentia Pauli dubitare possit, subdit: Ei autẽ q oper-
 tur, merces nõ imputatur secundũ gratiã, sed secundũ
 debitum. Quibus uerbis clare significat, se de tam bo-
 nis & excellẽtibus operibus loq, ut si Abrahamus
 illis faciẽdis iustificatus fuisset, fructus iustificatio-
 nis eius nõ ex gratia, sed ex debito illi cõtigisset. hoc autẽ
 nisi de uere & excellenter bonis opibus intelligi non
 põt. Quis enim uel cogitare audeat, ei, qui faciat opa
 ex uiribus carnis, sine fide, sineq; spũs sancto, in specie
 bona, mercedem ex debito cõpetere, ita ut gratia non
 egeat? Nulla igitur opera oino, neq; ante neq; post

V. NITRINI VERBI.

fide iustificant, sed Sola fides, ut diximus, praesertim cum Paulus clare dicat ad Rom. iij. Nos iustificari gratis, per gratiam Christi. Ex operibus autem iustificari, non est gratis, quia operanti, merces imputatur secundum debitum. Eandem uim habet & illa quae Paulus ex Dauide illic adducit: Beati quorum remissa sunt iniquitates &c. Remittere enim iniquitates, non pertinet ad opera nostra quantumuis bona, sed ad gratiam dei per Christum. Idem luculenter testatur Esaias liij. cap. In scientia sua, inquit, iustificabit ipse iustus seruus meus multos. Scientia autem seu cognitio Christi, longe aliud est, quam opera nostra, quantumuis bona, & ex spiritu facta. Sed nihil clarius dici potest, quam quod Paulus dicit I. Corinth. I. Christus factus est nobis sapientia à deo & iustitia. Nam si Christus est iustitia nostra, & nos Christum nullo opere, sed sola fide apprehendimus, manifestum est, quod sola fide iustificamur, non operibus. Manifestum etiam est, quod qui suis operibus, quantumuis bonis, iustitiam tribuit, ille opera manuum suarum adorat pro Christo filio dei, quae est summa et execranda idololatria.

His paucis poteramus esse contenti, uerum ut intelligat omnes, te non uulgariter errare, sed subuersum, et

tuo ipsiusmet iudicio condemnatum esse, ostendemus
 etiã ex tuis ipsius uerbis q̄ nulla opera iustificat. Cõ-
 cedis enim uerã in Christum fidẽ iustificare, hoc est,
 causam efficientẽ iustitiã esse. Concedis itẽ, iustitiã
 esse causam efficientẽ bonorum operũ, neq̄ uero id so-
 lum cõcedis, uerũ etiam asseris. Atqui ex his necessa-
 rio sequitur, opera bona effectiue iustificare nõ posse.
 Quicq̄ enim effectiue iustificat, iustitiã causa effi-
 ciens est. Nulla aut̄ opera sunt causa efficiens iusti-
 tiã, sed sunt effectus tantũ, ergo nulla opera iustifi-
 cãt: Quia impossibile est, effectũ esse uel fieri causam
 efficientẽ suã causã efficiẽtis, id quod præsens quocũq̄
 totidẽ uerbis audiuiisti, neq̄ tamen cõfutare potuisti,
 sed cum multa indocte et imperite de quatuor causa-
 rum generibus effunderes, tandẽ ueritate coactus, di-
 xisti: Opera esse causam finalẽ. Atqui si causa fi-
 nalis sunt, nõ sunt causa efficiẽs, nõ iustificat igitur.
 Hoc etiam uerba Christi clare docent, cũ dicit: Non
 potest arbor mala fructus bonos facere. Nam quisq̄
 opera iustificari uult, is adhuc iniustus est & arbor
 mala, nõ potest ergo iuste operari, nec bonos fructus
 facere, impossibile igitur est, ut sua eũ opera iustificet.
 Sin aut̄ antea iustificatus est p̄ fidẽ, ita ut possit iam
 bona opera facere, nihil opus est, ut p̄ bona illa opera

iustificari fingatur, cum antea iustus sit. Quamquam enim recte dicitur quod iustificatus est, iustificetur adhuc: non tamen de operibus intelligi debet, sed de fide tantum. Iustitia enim dei reuelatur non ex fide in opera, sed ex fide in fidem, ut inquit Paulus, hoc est, quod fide in Christum iustificatus bene operari coepit, non debet fiduciam iustitiae a fide et gratia Christi translata in operibus suis collocare, sed potius bona sua opera fidei iustificanti accepta ferre, et ita omnem fiduciam ab operibus remota, iterum in gratiam Christi per fidem reportare. Quod autem Iacobus ait Abrahamum ex operibus iustificatum esse, nullo modo de iustificatione effectiua, de qua hic agimus, intelligi potest, sed tantum de iustificatione declaratiua, de qua nulla unquam fuit controuersia. Manifestissimum est enim, Abrahamum offerendo filium suum, non iustum effectum esse, sed cum circiter uiginti octo annis antea per solam fidem in promissione dei de Christo sibi factam iustificatus fuisset, offerendo filium insigne testimonium iustitiae suae consequutus est. Imo totus ille Iacobi locus tantum ad declarationem iustitiae fidei pertinet. Introducit enim duos, quorum neuter querit quomodo effectiue iustificari debeat, sed uterque sese sola fide iam olim iustificatum esse confidit atque iacet. Querunt autem et altercantur, utrius iustitiae fidei re-

CRUX ET PASSIO

de ac certo declarata seu manifestata sit, & testimo-
nium mereatur, cum alter fidem iactando, alter ope-
ra ostendēdo, sese fide iustos esse, probare conati sint.
Iacobus aut tanq̄ iudex uel arbiter eorum, negat fidē
iustificantē recte probari, iactatione tantū: quia mul-
ti fidē iactant, quā tamen nō habent, sed eum q̄ cōfessi-
oni fidei, bona opa cōiunxerit, recte iustificari, id est,
iustum agnosci & p̄nunciari cōtendit. Non q̄ opera
illa iustum eum efficiant, cum prius q̄ bona opera fa-
ciat, iustum esse oporteat. sicut tu quoq̄ concessisti: sed
q̄ bona opera fidei testimoniū p̄hibeant, cuius intuitu
uera & sincera esse pronuncietur. Hęc sententia ni-
hil habet incōmodi, sed cōuenit cū uniuersa scriptura,
quare haud dubie genuina est. Sed de his iam satis.

Supereſt ingens & p̄p̄modū infinitus acerrimus er-
rorum, cōtradictionum, deprauationū scripturę, falsa-
rum argumentationū, & blasphemiarū tuarum, que
oīa in presentiarū omitemus, et ijs, quibus cum uiuis,
et apud quos ea effundere ac disseminare conaris, cō-
futanda cōmittemus, p̄sertim cum eis p̄tinaciter in-
hæreas, nec ullā nobis emendationis tuę spem reliquā
feceris. Ac ne p̄positiones quidē tuas contra Luthe-
rum in Antinomorum causa scriptas attingemus, cū
neq̄ causam totam cognitā habeamus, neq̄ Lutherus

VNITRINI VERBI.

nostra defensione egeat: & tu toties iactaris, te coram cum eo acturum, ut id sine summa turpitudine, & manifestissimæ uanitatis nota, negligere amplius iam non possis.

Reliquus est libellus, cui titulum fecisti, Relatio &c. in quo nihil est quod magnopere ad rem pertineat, nisi quod in eo suspiciones quorundam confirmas, qui iam inde ab initio augurabantur te subornatum, ut uogis dogmatibus, erroribus & disidijs, concordiam nostram turbares, & ita nos Papiſtarum furori magis obnoxios & opportunos efficeres. Et certe omnia belle quadrant. Nam promittis te Septemuiris nostris secreto ostensurum, quomodo duo Antichristi (quorum alterum **LUTHERVM** facis) possint debellari & extirpari, bella igitur & cædes cogitas. Minaris etiam alicubi, nos duplicis anathematis sententia feriendos, cõsiliõrum ergo contra nos initorum conscius es. Papam crudelissimum tyrannum, **ANTICHRISTVM** appellasti, & infinitis alijs conuicijs proscidisti, ille tamen te amice uocat, tuq; sine publica pace ad eum profecturum te esse dicis, colludis igitur. **PRIN-**cipem autem Electorem Saxonie clementissimum, & plane innocuum, sine publica pace, adire non uis,

CRUX ET PASSIO

utcumq; tibi eū necessario adeundū esse prædicās, ma-
le igitur tibi cōsciūs es. Sunt plures cōiecturæ, sed ali-
is, quo te diligentius obseruēt, insinuandæ et detegendæ.

Haftenus satis ostendimus, te quidem cōiucia-
torem uirulentissimum, & calumniatore uanissimum:
doctrinam uero tuam erroneam, hæreticam, blasphemā,
& ecclesiæ Christi perniciosam. Neque consilia
tua pacifica, sed insidiosa & seditiosa esse.

QVARE IN NO plena fiducia, & bo-
MINE CHRISTI na conscientia, Do-
ctrinam tuam damnamus, Te ut obstinatum ac per-
tinacem uitandum iudicamus, & q; posthac nihil am-
plius priuati tecum negocij habere uolumus, clare de-
nunciamus, donec resipiscas. Vale.

Data Nurebergæ XXI. die Nouembris.

Anno à natiuitate domini M. D. XXXIX.

wentzelslaus Linck/

Andreas Osiander/

Vitus Theodorus/

Thomas Venatorius.

manu propria subscripserūt.